

activitat

la història del llapis

una oportunitat per reflexionar sobre les desigualtats nord-sud

presentació

El segle XXI segueix afrontant un dels problemes més greus de la humanitat, el desequilibri entre els països rics i pobres. Aquest desequilibri té com a conseqüència que milions de persones hagin de viure dia rere dia en situació de marginació i pobresa.

Cal recordar que la situació en què viuen els països considerats subdesenvolupats o del tercer món no té a veure amb factors de caire natural (com terratrèmols, inundacions, etc), sinó que les causes de la pobresa estan íntimament relacionades amb factors polítics, socials i, sobretot, econòmics...

objectius educatius

- 1 Prendre consciència de les desigualtats nord-sud.
- 2 Arribar a una major comprensió dels processos de producció i del sistema d'intercanvi entre els països del nord i del sud.
- 3 Construir i consolidar coneixements que permetin analitzar críticament la societat i el seu procés de desenvolupament.
- 4 Generar actituds d'implicació personal en la recerca d'alternatives més justes.

Com veurem a través d'aquesta activitat, les relacions entre el nord i el sud es caracteritzen per la manca de solidaritat i el fort desequilibri socioeconòmic.

L'activitat consistirà a conèixer la història d'un llapis i el seu procés d'elaboració. A través d'aquesta proposta els nois i noies experimentaran les desigualtats que els materials i l'intercanvi d'aquests suposen en el sistema capitalista actual.

motivació

La notícia del diari d'aquest mes és força impactant, els nostres reporters han descobert una fàbrica de roba i sabates il·legals en el nostre barri, en la qual els treballadors i les treballadores estan en situacions infrahumanes i sense cap tipus de seguretat i legalitat a nivell laboral. Els nostres amics reporters ens proposen un joc per entendre el perquè de situacions com aquestes: "el joc del llapis".

activitats

El Joc del Llapis

Cada equip haurà d'intentar fabricar el màxim nombre possible de llapis en un temps determinat. L'equip que més en faci serà el guanyador.

Dividirem el grup en participants actius i observadors. Els participants es distribuïran en quatre grups. Encara que no es digui, representaran quatre països. Els dos primers gaudiran dels privilegis del nord i la resta representaran els països del sud.

mitjans
8 a 12 anys
la història
del llapis

Dividirem el grup en quatre grups:

El país A

- Representarà un país desenvolupat, com USA o Espanya, entre d'altres.
- Tindrà un gran nombre de materials com a representació de l'estat avançat de les seves tecnologies.
- Contràriament, no tindrà gaires recursos naturals, d'aquí la necessitat de negociar amb d'altres països que sí que en tinguin.
- En representació dels experts i la formació dels països desenvolupats tindran les instruccions per fer el llapis.

El país B

- Representarà un país d'economia emergent, com la Índia o la Xina, entre d'altres.
- Per aquest motiu tindrà tota la varietat de materials, però en menor quantitat comparat amb els països desenvolupats.
- També tindran les instruccions per fer el llapis, en representació de la formació i els experts que s'estan formant en aquests països.

Els països C i D

- Representaran països en vies de desenvolupament, com podrien ser els països de Sud-amèrica o els d'Àfrica.
- Tindran manca de tecnologia, d'aquí que els donarem molt poc material.
- En canvi, són rics en recursos naturals que no poden explotar degut a la manca de tecnologies i maquinària.
- D'aquesta manca s'aprofiten els països desenvolupats per explotar el seu entorn a molt baix preu i sense reinvertir els beneficis en els països pobres.
- Rebran una mostra del llapis i no pas les instruccions per fer-lo per tal de representar la manca d'educació i alfabetització en aquests països.

Sense explicar què simbolitzen els diferents tipus de material, es lliurarà a cada equip el següent:

Equip	Integrants	Primeres matèries (cartolines)	Coneixements (sobre amb instruccions, regles, llapis)	Tecnologia (tissores, barra adhesiva)
A	4	4 cartolines blanques i 4 cartolines verdes	Sobre amb plantilla, 3 regles i 3 llapis	Molta barra adhesiva, moltes tisores
B	5	2 cartolines blanques i 2 cartolines verdes	Sobre amb plantilla, 1 regla i 1 llapis	1 barra adhesiva i 3 tisores
C	6	18 cartolines blanques i 10 cartolines verdes	1 llapis i 1 regla	
D	7	24 cartolines blanques i 12 cartolines verdes	1 llapis	

Caldrà que dissenyeu una plantilla de com es construeix un llapis. Pot ser pla o en volum. Tingueu en compte que la cartolina verda, en aquest cas, representaria la mina del llapis. Adapteu la plantilla en funció de l'edat i la capacitat dels vostres grups.

Un cop s'ha lliurat el material als equips, els donem les següents instruccions:

Instruccions per als grups participants

Els quatre equips heu de fabricar el màxim nombre que pugueu de llapis. Tingueu en compte que no s'acceptarà cap llapis que no s'hagi fet seguint la plantilla que tenim com a model.

Només es pot fer servir el material que us hem donat. Ara bé, com que cada equip haureu rebut material i quantitat diferent, podeu negociar intercanvis entre vosaltres. Per fer-ho, cada equip haurà de designar entre els seus membres un delegat responsable per a dur a terme les negociacions.

Els equips A i B haureu de parar de construir llapis durant 1 minut cada 5 minuts. Els equips C i D no parareu durant tot el temps.

Guanyarà l'equip que aconsegueixi fer més llapis en un temps que determinarà l'educador/a.

Instruccions per al grup d'observadors/es

La vostra missió és prendre nota del que diuen i del que fan els equips. És important que us fixeu en com negocien els intercanvis i en el procés d'elaboració del llapis.

No podeu intervenir en el joc, ni de paraula ni amb gestos.

Durant 30 minuts els equips hauran d'acomplir l'objectiu d'aconseguir fer tants llapis com puguin utilitzant els materials que els hem donat. Mentrestant, el grup d'observadors (convé repartir-los entre els grups), haurà de completar la fitxa següent:

Fitxa per al grup d'observadors/es

Quin grup has observat?

Aquest grup amb quin altre ha negociat intercanvis? En què ha consistit l'intercanvi?

Han sorgit problemes durant el procés de producció del llapis, en el grup o en l'intercanvi?

Posada en comú

Finalitzat el temps, comptarem quants llapis ha fet cada equip. És important que comptem com a bons únicament els llapis que estan bé. És bastant probable que els guanyadors estiguin a l'equip A o B, països desenvolupats o d'economia emergent. Analitzarem també com s'han sentit els equips perdedors i quines creuen que són les causes del seu fracàs. També els equips guanyadors explicaran per què creuen que han guanyat. Tot seguit el grup d'observadors/es farà un resum de les notes que ha pres durant el joc i donarà el seu punt de vista.

A partir d'aquí podem desxifrar el significat dels materials i analitzar quins són els més importants.

Aquells que posseeixen molta tecnologia i coneixements són els que probablement sortiran guanyant i hauran produït els millors llapis. Aquest fet mostra la manca de solidaritat dels països rics per a compartir els seus recursos, i com això aguditza el problema de la pobresa al sud. També pot passar que fins i tot hi hagi baralles entre els equips, que simbolitzarien les guerres. Si sorgeixen conflictes interns en els grups pot explicar-se com a resultat de la inestabilitat política, manca de confiança en la capacitat de la persona que negocia, etc.

Per acabar esbrinarem quin país podria ser cada equip, un cop desvetllat podem començar el debat i la reflexió sobre el model econòmic actual i com aquest afavoreix a pocs i deixa en situació de pobresa a la gran majoria. Farem propostes per tal de trobar models alternatius i podem explicar **experiències de comerç just** on totes les parts reben la seva corresponent i justa remuneració.

Codi Comerç Just

És molt probable que els nois i noies hagin sentit a parlar del comerç just i l'identifiquin amb certes tendes i productes de qualitat. Us proposem que aprofundi sobre aquest tema a partir d'un petit joc relacionat amb les característiques que defineixen el comerç just.

Damunt d'una taula es trobaran diferents productes d'alimentació, artesania, tèxtils i papereria (aquestes són les principals línies de productes de comerç just). Penseu en uns 15 productes diferents.

Cada producte tindrà enganxada una targeta amb alguna característica sobre com s'ha produït. Els nois i noies hauran de destriar aquells que pensen que han estat elaborats amb codi comerç just dels que no.

Targetes

El productor d'aquest article destina part dels beneficis a millorar l'educació dels infants del barri on té la fàbrica.	Per fabricar aquest producte tots els empleats han rebut un salari just i digne.	Per fabricar aquest producte no s'ha contractat cap infant.	En l'elaboració d'aquest producte es respecten els drets de les dones.
La fàbrica que fa aquest producte té cura del medi ambient.	Aquest producte té garantia de qualitat.	Per fabricar aquest producte es necessitaven mans petites. Per això es van contractar infants.	La fàbrica que ha elaborat aquest producte només contracta dones perquè els resulten més barates.
Els residus que s'han produït en fabricar aquest producte s'han abocat directament en un dels principals rius del poble.	Aquest producte s'ha fabricat en aquest país perquè els treballadors i les treballadores estan disposats a fer una jornada laboral de 12h.	Aquest producte ha estat un èxit de vendes i la fàbrica ha guanyat molts i molts diners, però no s'ha fet cap inversió en la millora del poble on està instal·lada.	Aquest producte no ha passat els controls de qualitat.

Després del joc reflexionem sobre els criteris del comerç just i proposem-los l'elaboració d'un compromís col·lectiu a través del qual ens responsabilitzem de canviar algun aspecte dels nostres hàbits de consum que promogui un món més just i solidari. Pensem de quina manera podem sensibilitzar les nostres famílies envers aquesta qüestió.

Investigueu sobre els distintius que certifiquen que un producte ha estat elaborat segons el codi de comerç just. Podeu informar-vos a través de les següents pàgines webs:

- <http://www.comerciojusto.org/es/>
- <http://www.comerciojusto.com/index-c.html>
- <http://www.intermonoxfam.org/es/page.asp?id=279>

Valoració

La valoració d'aquesta activitat hauria de servir perquè els nois i noies reflexionin sobre les diferents formes de domini i submissió. Tot fent el paral·lelisme amb les relacions comercials internacionals i els desequilibris entre uns països i uns altres, seria interessant que també es reflexionés sobre com s'estableixen les relacions dintre del grup: són cooperatives o més aviat de domini, ens ajudem mútuament o davant les dificultats ens mostrem egoistes....emprem les pinyes per decidir si el nostre grup es mereix la verda o tal vegada la vermella.

L'enigma de Maat

Aquesta pista serà l'última. Ens conduirà a resoldre la ubicació física del lloc on es troba amagat el símbol. Seran unes coordenades que s'hauran d'introduir en un GPS. Amb aquesta activitat volem introduir una proposta d'oci digital per aprendre a fer un ús lúdic i educatiu de les noves tecnologies.

On estarà amagat el símbol Maat? Què és Maat?

Si heu arribat fins aquí és perquè ja heu reunit totes les pistes i només us en queda aquesta per revelar el misteriós enigma. Aquí teniu la darrera pista, molta sort!

Atenció! Les coordenades es facilitaran durant el curs.

Continguts del diari irriparra

- Expliquem el nostre joc i amb ell la situació econòmica actual.
- Proposem models alternatius de consum, fins i tot posem-nos en contacte amb alguna entitat propera que treballi en aquest àmbit i fem una entrevista al responsable, que més tard podem transcriure al diari.

Posar atenció als aspectes següents

- És important que no intervinguem gaire en la dinàmica de construcció de llapis. La majoria de conflictes que puguin sorgir, cal observar-los i apuntar-los per, més tard, en el moment de reflexió i fer conscients als infants del seu comportament. Podrem fer similis entre aquests conflictes i les relacions entre països, i parlar sobre com aquestes influeixen en el consum i també en la qualitat de vida dels seus ciutadans i ciutadanes.
- Una activitat interessant d'extensió d'aquesta proposta seria la visita a una organització que comercialitzi productes amb codi de comerç just, com Intermón Oxfam. També podeu animar-vos a participar en alguna campanya o bé muntar una paradeta de comerç just quan organitzeu festes obertes al barri.

Recursos

- Senderi. Quaderns d'educació ètica. 12-16. Nord-Sud, Quart Món, Aquí... un amic. Eumo Editorial. 1999.
- <http://www.comerciojusto.org/es/>
- <http://www.comerciojusto.com/index-c.html>
- <http://www.intermonoxfam.org/es/page.asp?id=279>